

'are wonders at playing up. They'll do anything to help, both in large things and in small. We should never have got in here so quickly if they hadn't put their back into it, made no difficulties and given every assistance.'¹ They put their forces under command of other people without a word and don't grumble when they see them employed in ways and in tasks which they themselves do not like . . . They're grand, and what a contrast to the French and the Belgians and the Russians – not to mention the Australians and the Chinese!'²

★

Het was voor het eerst in de Tweede Wereldoorlog dat hoge militairen van vier mogendheden onder één opperbevelhebber moesten samenwerken. Dat ging nogal stroef. Niet alleen de door Pownall genoemde Australiërs maar ook de Amerikanen waren nogal eens lastig – bovendien werd, althans naar het oordeel van Brett, Wavells plaatsvervanger (hij moest frequent als zodanig optreden³), de staf te groot: hij ging tenslotte ca. tweehonderdvijftig officieren tellen⁴ waaruit tal van commissies waren samengesteld. 'Staff procedure', zo klaagde Brett in februari, 'is obstructive, complicating and cumbersome'⁵ – 'it would seem', schreef later de Amerikaanse

¹ Het enige waar de Nederlanders niet op korte termijn voor konden zorgen, waren typistes met voldoende kennis van het Engels – er werden er ca. twaalf uit Singapore overgevlogen. ² H. Pownall, *Chief of Staff. Diaries*, dl. II (1974), p. 81 (25 jan. 1942). ³ Wavell ging op 20 januari voor de derde maal naar Singapore maar kwam diezelfde avond in Lembang terug. Op 24 januari vloog hij via Palembang naar Rangoon – toen was hij pas te middernacht weer in Lembang. Op 30 januari bracht hij zijn vierde bezoek aan Singapore. Op 4 februari vloog hij opnieuw naar Rangoon, zulks in de verwachting daar Tsjiang Kai-sjek te ontmoeten maar deze was door een misverstand naar Calcutta gegaan – Wavell was toen pas op de 6de in Lembang terug. Op 10 februari ging hij voor de vijfde maal naar het eiland Singapore waar de Japanners in de nacht van de 8ste op de 9de geland waren. Toen hij op de avond van de 10de op een steiger wachtte op het watervliegtuig dat hem naar Java zou brengen, stapte hij mis en viel hij twee meter naar beneden op prikkeldraad en rotsen. Voor zijn schrammen en kneuzingen werd hij enkele dagen verpleegd in het militaire hospitaal te Batavia, daarna te Bandoeng, maar hij liet zich op de 13de weer naar het hotel in Lembang overbrengen en deed daar toen enkele dagen zijn werk van zijn bed uit. ⁴ Onder hen ook enkele Chinese officieren die een door Tsjiang Kai-sjek uitgezonden militaire missie vormden. ⁵ Telegram, 20 febr. 1942, van Brett aan de *Combined Chiefs of Staff*, aangehaald in Walter D. Edmonds: *They fought with what they had*, p. 269.